

peter knapp
u zagrebu
mladen lučić

Skladište Zagrebačke pivovare u Zaprešiću. Gomile složenih praznih pivskih sanduka; crveni, plavi, žuti, zeleni. Ljudi s foto-aparatima kreću se između tih naslaga tražeći motive, sliku. Nakon nekog vremena svi posjeduju i započinje razgovor što ga vodi omanji, agilniji čovjek. Bezbroj pitanja, zapažanja, analiza i novih ideja. Tek se sada pristupa snimanju objekata, s novim spoznajama stečenim u razgovoru.

Tako je izgledao jedan »workshop«, posebna vrsta seminara koji je vodio poznati svjetski fotograf i umjetnik, pariski Švicarac Peter Knapp. Došao je da bi radio sa zagrebačkim fotografima, izmijenio iskustva, prezentirao na seminaru svoju viziju umjetnosti i pristup fotografiji. Radilo se tri dana, ujutro i po podne, pretežno u atelijeru »Dabac«. Knapp je analizirao radove svakog sudionika »worksho-

pa«, uključujući u analizu i ostale pripadnike seminara. Svaki je govorio o svom radu, izmjenjivale su se ideje, govorilo se o pristupu fotografiji, pristupu slici, prvim vizuelnim iskustvima, o prvom viđenju horizonta. Formirana radna zajednica sudjelovala je s mnogo elana i entuzijazma u opsežnom i svaka-ko neuobičajenom programu što ga je Knapp sigurno i rutinirano vodio. Sâm kaže da za njega »work-shop« nije samo određeni oblik timskog rada pri kojemu se izmjenjuju misli i ideje, nego i svojevrsna psihoanaliza. Smatra da se ljudi tako najbolje međusobno upoznaju, stječu nove poglede na svoj rad i jasniji im je razlog egzistencije njihova umjetničkog djela. Sudionici »work-shopa« bili su oduševljeni novim načinom rada, te iznenađeni kratkim vremenom u kojemu su toliko toga saznali jedan o drugom, o fotografiji, o umjetnosti.

Peter Knapp pohađao je »Ecole des Arts Décoratifs« u Zürichu, a od 1952. živi u Parizu gdje pohađa predavanja na »Beaux Arts«. Takva naobrazba stvorila je u njega poseban pristup umjetnosti, te mu je istraživanje globalne slike prioritetan zadatak. Počeo je kao slikar, ali je uskoro uvidio da to nije medij koji bi zadovoljio njegova istraživanja vizuelnosti, pa mijenja kist objektivom. 1959. postaje umjetnički direktor časopisa »Elle«, i uskoro poznat u svijetu kao vrhunski modni fotograf. Knappova vizuelna kultura pridonijela je da njegova modna fotografija postane pravim estetskim doživljajem.

Modnu fotografiju Knapp ipak shvaća kao posao, a ostalo vrijeme provodi u daljnjem istraživanju slike, gdje se kao primarni motiv nameće priroda, a prioritetni problem istraživanja prostora. Malokad ostaje na jednom snimku. Pažljivo odab-

rani kadrovi fotografija čine novu cjelinu, a prostorna autorova intervencija, zabilježena najčešće u pomaku, cijeloj kompoziciji daje posebnu draž i naglašava problem koji umjetnika zaokuplja. Nebo Pariza viđeno u 30 sekundi, realizirano između Pont des Arts i Pont Royal, šetnja je nebom odozdo, sa pariske ulice. Promatrač uživa u nijansama plavetnila neba nad Parizom, u igri svjetla i iznenadnom pojavljivanju detalja arhitekture koji prekidaju kadar pun plavih tonova i njegovu vječnost čine trenutnom. Portret leta Pariz—Zürich autor je zabilježio na 17 fotografija snimljenih u razmaku od tri minute. Pierre Restany kaže u predgovoru Knappove knjige »SR-701«: »Nije riječ naprosto o dokumentu puta, već o rekonstrukciji pogleda na put. Ovisno o nadmorskoj visini, izgledu neba i oblaka, atmosfnerskoj vidljivosti, pogled gledaoca-glumca kojim postaje putnik instiktivno se upire prema gore, prema dolje, prema iluzionističkoj perspektivi horizonta. Vizuelni se prostor nastoji okupiti u nekoj odrednici.«

To okupljanje vizuelnog prostora zaokuplja Knappa i u drugim radovima. Pomaknute linije horizonta, pomak odnosa neba i mora, pejzaža i neba ili mora i pejzaža. Odnosi su česti u Knappovim radovima. Drvo u Cheroyu snimljeno je tako da se autor zamišlja stablom i vidi se samo krošnja, te njezin odnos s pozadinom neba, toga posebnog plavetnila, i zelenih listova. Isto stablo snimljeno je i zimi. Golo drvo, bez krošnje, s istom nebeskom pozadinom gdje je teško zimsko modriilo zamijenilo ljetni azur. To zimsko drvo asocira na ranog Pieta Mondriana, dok je kadrovska povezanost kvadratnih ploča nekako bliska De Stijlovoj analizi slike. Zahvaljujući golemoj vizuelnoj kulturi, Knapp je uspio istraživa-

njem prostora povezati mnoga iskustva ranijih epoha. Prvobitno romantičar, osjeća sliku Gaspara Davida Friedricha, obogaćujući je iskustvima ruskog konstruktivizma i Bauhauusa. Tako dobivamo Knappovu fotografiju slike, jedinstven spoj iskustva, kulture i autorove invencije.

Iako su radovi koji su bili izloženi u »arhivu TD« u boji, Knappu je draža crno-bijela fotografija. Smatra da su jedino crno-bijelom tehnikom ostavljena fotografiji njezina bitna svojstva, dok je kolor za njega zapravo još uvijek eksperiment kojim se služi u svojim istraživanjima likovnosti.

Drukčiji Knapp predstavio nam se na predavanju u Meštrovićevoj galeriji. Krenuvši od dadaizma, on je opširno analizirao predmet kao objekt slike. Počevši od Duchampa i Morandija, pa do dijela Cesara, Armana i Jonesa, Knapp je tumačio kakvu ulogu ima predmet, koji je često otpadak, kao objekt slike ili skulpture, i kako umjetnikova intervencija može tom predmetu dati sasvim nov karakter. Predavanje obogaćeno mnogim likovnim i sociološkim analizama završio je projekcijom slajdova automobilima pregaženih konzervi s američkog parkirališta i slajdova sanduka piva s work-shopa održanog pretihodnog dana. Tim radovima potpuno je ilustrirao značenje predmeta u formi slike.

Peter Knapp se svojim drugim boravkom u Zagrebu predstavio kao osebujna ličnost: prvorazredni modni fotograf, umjetnik koji se fotografijom služi kao sredstvom izraza, veliki poznavalac povijesti i teorije umjetnosti, te napokon kao eksperimentator i energičan radnik. »Work-shops« koje nam je on prezentirao način su rada koji bi svakako trebalo zadržati u nasljeđu.